

TEKST: HELGE CHRISTIANSEN, CAND.PÆD., FORFATTER OG ANMELDER

Skolen er som en sommerfugls flugt

Pædagogiske revolutioner sker ikke som pludselige omvæltninger, men er som en sommerfugls flaksen. Professor i pædagogik Per Fibæk Laursen tager læseren gennem pædagogikkens revolutioner fra skriftsprogets udbredelse til i dag og antyder også noget om, hvorfor det, der virker, virker

Titel / Didaktiske revolutioner
Forfatter / Per Fibæk Laursen
Sidetæl / 316 sider
Pris / 275 kr.
Forlag / Hans Reitzel 2020

Denne debatbog giver et forbilledligt overblik over den pædagogiske udvikling i Danmark med udblik til andre lande og kontinenter. Den er klar i sin besked om, hvordan den gode undervisning, vi har, yderligere kan udvikles. Det sker ikke ved stram styring fra oven.

Når bogens titel bruger ordet revolutioner om udviklingen i didaktikken, kan det give allusioner til pludselige og voldsomme omvæltninger som den russiske og den franske revolution. De store omvæltninger i pædagogikken er imidlertid ikke ifølge bogen sket ved pludselige brud. Tværtimod har forandringer udviklet sig over mange århundreder – ikke i en projekttil målrettede og styrede bane, men som en sommerfugls smukke, søgende flaksen.

En didaktisk revolution opstår, når et undervisningsmæssigt problem ikke kan løses ved traditionelle midler, og når en stærk samfundsmæssig gruppe ønsker forandring. Den første didaktiske revolution, der beskrives, opstod, fordi grupper i samfundet havde behov for skriftsproget og for undervisning. Oplæring i form af mesterlære slog ikke til. Dette behov bredte sig fra kirkens mænd og adelen videre til det bedre borgerskab og andre samfundsgrupper især i forbindelse med reformationen, hvor alle skulle kunne læse Luthers katekismus. Senere blev der et bredere behov i befolkningen for skriftsprog, andre discipliner og skolegang uden for kirkens regi.

Den første didaktiske revolution strakte sig i Danmark helt fra 1100-tallet og frem til ca. 1800. Da omtrent begyndte den anden didaktiske revolution. Som følge af den industrielle udvikling opstod der behov for en organiseret, rationelt arbejdende skole med homogene klasser, klasseværelser, fag, hensyntagen til elevernes forudsætninger og et skoleskema. Den svarer stort set til det, vi forstår ved en traditionel skole.

Mens den anden didaktiske revolution stadig i nogen grad var præget af udenadslæren, stive strukturer, fysisk straf og læreren som enevældig hersker i sit klasselokale uden samarbejde med kolleger, tog den tredje revolution udgangspunkt i barnet. Reformpædagogikken startede i 1920'erne, men brød først for alvor igennem i 1960'erne. Den kom i modvind i 1990'erne. New Public Management og internationalt inspire-

rede tendenser, hvor man ønskede udpræget målstyring, evaluering og testning også på tværs af landegrænser, har domineret i den pædagogiske debat siden da. Dog lever landvindingerne fra reformpædagogikkens tid videre. Ønsket om at tage udgangspunkt i barnet, tværfaglighed, projektarbejde, lærersamarbejde og elevmedbestemmelse og en skole uden fysisk afstraffelse lever stadig videre i de nye strukturer.

Nu er ingen ny epoke

Er vi nu på vej ind i en fjerde revolution på grund af knæfald for internationale tendenser inspireret af økonomitænkning fra OECD og på grund af den teknologiske udvikling? Forfatteren til bogen opstiller forskellige kriterier for, hvornår der er tale om en ny revolution. Efter hans mening er der ikke sket afgørende fornyelser gennem inspirationen fra New Public Management og i forbindelse med den teknologiske udvikling. Der er ikke tale om en ny epoke.

Bogens morale er klar. Den bygger tydeligvis på forfatterens enorme viden om pædagogik ud fra et helt livs evidensbaserede forskning. Han har et stort overblik og underbygger sine teser med solid dokumentation – også evidensbaseret.

Undervisningen i Danmark har igennem 1000 år gjort store fremskridt. Bl.a. er den korporlige afstraffelse afskaffet, man har indført en venlig, dialogisk holdning til eleverne, de har medbestemmelse, man tilrettelægger undervisningen efter elevernes forudsætninger, og der er en klar progression i undervisningen.

Lærere og elever leverer den væsentligste drivkraft til udvikling af nye forandringer. Undervisningen har sin egen logik og dynamik. Hvis eksperter og politikere direkte vil styre undervisningen i folkeskolen, går det galt. Den indbyrdes undervisning i 1800-tallet, folkeskolereformen med dens læringsmålsstyring og den nyliberalistisk orienterede, svenske skoles kaos er nogle af de værste eksempler.

Forfatteren til bogen opstiller forskellige kriterier for, hvornår der er tale om en ny revolution. Efter hans mening er der ikke sket afgørende fornyelser gennem inspirationen fra New Public Management og i forbindelse med den teknologiske udvikling. Der er ikke tale om en ny epoke.

Hvad virker

Skolereformer vedtaget af politikere virker, hvis de understøtter igangværende og afprøvede udviklingstendenser og bygger på en høj grad af konsensus mellem lærere, forskere, forældre, politikere og administratører.

Det er vanskeligt at forudsige, hvad der virker. Man må langsomt flakse sig frem. Eksempler på teoretiske mirakler, som hurtigt uddøde, er indbyrdes undervisning, arbejde efter læringsstile, programmeret undervisning, sproglaboratorier,

Håboprojektet i Sverige, læringsmålsstyring og ansvar for egen læring. Skolen kan ikke styres udefra. Man kan ikke skabe effektivitet, kvalitet, dannelse og selvdannelse på bestilling.

Bogen er inspirerende læsning. Den er velskrevet, letlæst, personligt engageret og undertiden lidt polemisk: Det gælder for eksempel beskrivelsen af, hvad der sker, når eksperter reformforslag ikke lyk-

kes. Så skrotter man ikke eksperimentet, men begynder at reparere på det, fordi forskerne gerne vil bevare deres job og bevillinger.

Dette væsentlige bidrag til skoledebatten kan hermed varmt anbefales. Ikke mindst til lærere, der trænger til at få stivet deres selvrespekt af efter mange politikeres, eksperter og konsulenters bedrøvelige nedgøring af deres praksis. ■